

НОВИНЕ СЕРБСКЕ

ИЗЪ ЦАРСТВУЮЩЕГА ГРАДА ВЕННЕ.

ОТЪ ПЕТКА, 1га АВГУСТА 1813.

СЪ дозволеніемъ Его Кес. Краа. Величества.

ВСТУПЛЕНИЕ.

Времена су ова, у които мы живимо, изъ свакога прирѣнїа славна, и опѣ свою пронасты времена заиста найславнїа. Война тѣе ова, кою Французы са Россы опѣ године 1812. воде, мирѣ дуговѣчнїи Европи дати, кой тѣе ране нѣне опѣ 20 година юшнѣ задане той зааѣчнїи, благостоянїе нѣно утѣмелити, науке и терговину, два нѣфта сваке державе, поддигнути, и войну двадесетогодишню доконати. Война тѣе ова толико уцѣду Европу имати дѣйствїя, да тѣесе све, што се годъ у нѣой опсадь сбуде, войни овой принисати морати: Мы тѣе мо цѣду войну ову опѣ почепка нѣногѣ до учиненогѣ примирїа у новина наши, кое намѣ е Благоутробнїи Царь и Отацѣ нашѣ ФРАНЦЪ I. дозволиши благоволю, описати, и казати, зашто е се она повела, и како е се водила. Но будуще да е повѣсть ша дугачка, то намѣ равамо мы опѣ 1га Септембра еданѣ пупѣ у седмици особнїи пренїи листѣ издавати, и у нѣму по испуниши, што садѣ учиниши не можемо, да

бы тако и они новина наши читашели, кои новине друге читаша нису, цѣду войну ову понакратко но по реду знали, и да бы ю позднїи Серби читани могли. А садѣ тѣе мо ова важна предузети приключенїа, коя су се месеца Јуліа ш. л. сбывала и случавала.

ПРИКЛОЧЕНИЯ СТРАННА.

Изъ Берліна 5га Јуліа.

После крѣвавы битва оны, кое су месеца Маја при Лыци и Будишину у Лужици между Французы и Россїанъ сѣ Прайзы союжены быле, учинисе между нима примирїе опѣ 29га Маја до 8га Јуліа. Позднїе продужисе оно до 29га Јуліа ш. л. О примирїю овомѣ пишу новине Берлінке овако:

„Опѣ како се Прайзска са Россїомѣ союзила, намѣ равамо е дворѣ Аустрїишнїи мирѣ и равнѣоусїе держава Европїейски поврашиши, и установиши, мирѣ, кой тѣе самѣ по себи дуговѣчнїи и постоянїи быши мѣши.“

„Зато и позове Аустрїа войску ову, кою е Французомѣ у нѣмопѣ дала была, напратѣ, зато се и почне прѣправляши, и силну войску у Бемской

скупляши. Желетѣ пакѣ, да се мирѣ еданѣ пупѣ учини и установи, и знаютьи, да шо исто и Россї сѣ Прайзы задно желе, зачне намѣрїенїе ово свое и одной и другой рашующїей страни предлагати, и говориши, да полномошникѣ свое у Прагѣ у Бемской пошло, и ови тако соединши одну сѣ другомѣ да смїре.“

„Дворѣ Французскїи прїими предложенїе ово человекно, и нѣова Велич: Царь Россїйскїи и Крааь Прайзскїи зааѣче и свое посланникѣ у Прагѣ на соборѣ шай послати, но сѣ тѣмѣ налогомѣ, да они Кабинетѣ Аустрїйскїи пышаю, ели могушье, да се мирѣ овай и онда учини, кадѣ се и на корысть и прочи союзника нѣовы, кои су кѣ дѣду овомѣ позвани, узгледїи и помотри.“

„На шай конецѣ удостовѣри Царь Россїйскїи, кодѣ двора Аустрїйскогѣ, Тайногѣ Совѣтнїика свога Барона Аншпешескогѣ; а Крааь Прайзекїи ополномощи посланникѣ свога при дворе Аустрїйскомѣ Барона Хумболта.“

„Полномошнїцы се ови таки изъ главнѣго стана поддигну, и на концу Јуліа у Прагѣ дойдѣ, кадѣ е посланникѣ Французскїи около среде Јуліа поперѣ присѣбо.“

„Державе дакле союжене, Россїа сїрѣчѣ и Прайзска, остаю юшнѣ единако при намѣрїенїю своимѣ, да се мирѣ правичнїи и бездѣданѣ у Европи учини.“

„Да бы пакѣ нѣ уговорамѣ у томѣ собору довольно времена было, продужїе се примирїе, по захпеваню двора Аустрїйскогѣ, до 29гѣ Јуліа ш. л. тако, да ако се доплате мирѣ не учини, после шестѣ дана непрїятелства се обаве, и зачу; между шнїмѣ се пакѣ ревностно и са свїмѣ прѣправе, войну на ново продужити.“

ИЗЪ ШВЕДСКЕ.

Новине Берлінке опѣ 15га Јуліа содержаваю вѣспїи изъ Шведске, да су многи коняницѣ и пешацы Нїглезскїи у Готенбургѣ, граду едномѣ у Готнїескомѣ предѣлу на устїю рѣке Готте, на суво доплавали, и запонѣль добили, да на земле Лутландѣ и Финенѣ, кое Данскомѣ Крааю принадлеже, ударити гледаю. Юшнѣ се и 10,000 Португїза свакїи данѣ очекиваю, кои су такожде на шо опредѣлени. У Нїглезской се купе неспрестанно многе войске, да се на ладїама приморїамѣ Французске, илї устїямѣ Шелде, рѣке едне у Французскїи, коя изъ Нїкардїе испїче, и у сѣверно море утїче, приближе и прїступе. Писма изъ Готенбурга увѣрваю, да войводу Моро (Moreau*) свако магновенїе ока ожидаваю, и да тѣе га Оффїцїрѣ еданѣ шу дочекаши; говорисе и шо, да е ладїа едина прѣправлена, да га у Колбергѣ, градѣ еданѣ у Поморїю близу устїа рѣке Перзанте, опнесе. Позднїе вѣспїи являю, да е Моро заиста тамо вѣшь дошао.

ИЗЪ БЕРЛИНА.

Кадѣ су се Е. В. Царь Россїйскїи, и Князь Великїи Константїнѣ са Сїептрама своимѣ, великїмѣ Книгїяма Олденбургскомѣ и Ваймарскїмѣ у Опочнїи у Бемской 4га Јуліа састали, ишла е предѣ нима регїментѣ Колоредо-Мансфелдска великолѣпно. Регїментѣ е ова у годи-

*) Моро (Moreau) воевода Французскїи славанѣ, кой е мало пре успановленїа Царсїива Французскога у Америкѣ опїшао, и досада тамо прїятно живїо.

ни 1799. до мѣста Нови банзу Рѣке подѣ Великїмѣ Княземѣ Константїномѣ повела. Зато той Опѣ садѣ 100 дуката поклати, да се измежду оны рѣдѣле, кои су юшнѣ опѣ оны спары войника живїи. (Нов. Берл. опѣ 15га Јуліа.)

А Царь имѣ платѣ повседневу усугуби, и свакомѣ ономѣ, кой медалю има, 15 дуката даде. Свирицы, кои су при компаниї едной Цыгани, свїрали су предѣ высокїмѣ овымѣ лицама по своимѣ обычаю, узѣ кое су четворица нѣи сербскїи, осморїца пакѣ мажарскїи играли.

ИЗЪ ШЛЕЗСКЕ.

Писма изъ Шлезске опѣ 8га Јуліа являю, да е изъ нѣ до концу Јуліа наймашѣ 50,000 Француза изышло. Ово сѣ прочи гласовы срѣчунаютьи, мотѣ тѣе мо цѣду войску Французску на 170,000 узети, кромѣ войске, коя на долней Елби стои, и коя се на рѣки Майнїи скупля. Опѣ 170,000 овы стои 35,000 у Шлезской, 15,000 у долней, 70,000 у горней Лужици (Лузацїи) 50,000 у Саксонїи и предѣлу Анхалтскомѣ. Войска, коя е подѣ Понятовскїмѣ, счислена е между ономѣ, што у горней Лужици стои.

ИЗЪ ФРАНЦУЗСКЕ.

Недавно е у Парїзу державнїи еданѣ месѣословѣ опѣ године 1813. изданѣ, у коемѣ се све войске верстїе (лїнейне) и гарде Французске исчисляю. Изъ нѣга се видишѣ може, да е войска Французска у 44 регїментѣ вѣпѣша, негѣль шно е лане была.

ИЗЪ ИНГЛЕЗСКЕ.

У Лондону су се Јуліа 21га объявленїа Марїиза Велїннїа (Wellington) кой се у Спашїи опѣ стране Нїглезске

са Французы бори, ова объявленїа издаде:

„Войска Французска спояла е подѣ повелїтѣспомѣ Юсїи фа Бонапарте, Брата Наполеона, и войводствомѣ Маршалаа Журдана предѣ Виторїомѣ, градомѣ еднїмѣ Спанїе сѣверне, у провинциї Алави, при рѣки Аррїенцы.“

„Я самѣ положенїа Французска вге Јуліа обозрѣо, и супра данѣ на нѣи ударити намѣрїо.“

„Супра данѣ дѣйствително на нѣи ударимо, и тако ихѣ побѣдимо, да смо ихѣ изъ своїо положенїа нѣовы исперали, 151 топѣ, 410 смоконосетѣи воозова, цѣду багажїю, сва сїдїана, свѣ марву, и све касе опѣ нѣи отелїи, и много людїи заробїали.“

„Теранутьи ихѣ и гонопѣи уластопѣце, свесмо имѣ попове поопїмалїи, да су на послѣдокѣ сѣ едномѣ само хаубицомѣ у Пампелуну, главнїи градѣ у предѣлу Навари, ушли.“

Кадѣ се гласѣ о побѣди овой у Лондонѣ донесе, освѣшлани су Нїглезскїи градѣ овай за воспоминанїе побѣде те Велїннїи ове великолѣпно. На стражнїи су града страни особито обшмалїце посланникѣ Россїйскогѣ и Спанскогѣ, и проча велїка зданїа освѣшлана была. Име Велїннїи! Велїннїи! речї Виторїа! Побѣда! разлегале су се и ечале по градскїмѣ улицама. Предѣ домомѣ Супруге Велїннїи ове написано е было просто и кратко рѣченїе ово: „Велїннїи овымѣ Совойнїкомѣ.“ Веселѣ е народа до тогѣ дошло, да су слуге кои су поредѣ дома нѣногѣ ишли, терали, капе да скидаю. — Говорисе, да тѣе мо оба Парламентѣ благодарїи надписѣ Велїннїи у 25 Јуліа посланїкѣ.

ИЗЪ РОССІЕ.

Сп. Петербургске новине опѣ 1га Јуліа содержаваю Указѣ Е. Ц. В. овай: „Изъ Саксонске службе прїимлїи су сѣ задержанїи свога званїа Генералїейнїи Баронѣ Тилеманѣ у Коннїцу, и Оберспїатейнїи Аспїерѣ у обшмалїшнїи Царску Россїйску.“

— За живїоа юшнѣ Князя Кутузова зааѣчио е градѣ Смоленскїи нѣму образѣ машере Божїе поклонїши, на коемѣ тѣе ово написано быши: „Градѣ Смоленскїи Князу Смоленскомѣ.“ По будуще да е зааѣченїе ово смертѣ нѣгоа прѣпяшїла, то тѣе се образѣ шай у Саборнїи церквїи у Смоленску держашїи.

ИЗЪ СЕРБІЕ.

Людство, кое е овогѣ лѣта изъ Беогрда пропїнѣ Турава изышло, естѣ до 1600. велико. Сербїи су се на 4 часнїи раздѣлани; две су пошле кѣ Нишу, а две кѣ рѣки Дрнїи. Юшнѣ се тїи су Сербї сѣ Турцы били, Турцы су весма слаби, и само до 5 – 6000 людїи яки (изъ новина Пожунскїи).

ИЗЪ МАЙНЦА 20га Јуліа.

Ючерѣ е Е. Ц. В. Наполеонѣ изъ Майнца у Дресду опїшао. А данас су у 10 часѣвѣ у юпру попови пуцали, и звона звонїла, ибо тѣе и Ел В. Царїца, Кралица и Управителница опавле опїшнїи.

ПРИКЛОЧЕНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННА.

Главна пошпнїска новина Прагска

Толкованїе нѣки у листу овомѣ прѣведены реченїа. Обозрѣнїи (теснопошїтїи) примотпрїити, како непрїятель стои. Освѣшлани (блїстїтїи) ш. е. иллумінїратнїи. Смоконосетнїи воозѣ (Фривантѣвазїи) кола, коя смокѣ ш. е. рану за войску носе.

Управителница (Женїтїи) лице женско, кое сва у держави у опсумствїю Цара упрѣгла.

Чиновнїкѣ (Земтїи) мужѣ, кои у званїю публїчномѣ естѣ.

опѣ 24га Јуліа явля, да е прїпїахателѣ добара Прѣмѣ и Поповицѣ, Г. Јоанїѣ Рїделѣ дванадесетѣ изъ свои добара даны опечеснїовранїтїелѣ о своимѣ прошку са свїмѣ одсе.

Сви кругови, крозѣ кое е Е. Ц. В. милостївїишїи Самодержавїи нашѣ пролазио, сви доказуо, колико су вѣрнїи колико ли покорнїи обшмалїси нѣови свакогѣ реда и чина. У свакомѣ се мѣсташцу и старѣ и младо скупяло, да бы Опѣца Опечеснїива свога само текѣ видїло, и „да живїи“ викнуло му. Гди су мѣстѣ вѣпѣша, шу су граждани, Еврен и дїцїи у одѣлу праднїчнѣомѣ обучени по друмовы и улица спояли, попови пуцали, и звона сва звонїла, како е се колесница царска нїмѣ прїблїжила. Е. Ц. В. благоволило е походѣ быши шу Войвода, Оффїцїра, окружнїи и мѣстнїи Чиновнїка, Священствїа и обдїжнїи Земедержаца милостївїише воспрїимнїи, и велеласнїмѣ и срдечнїмѣ своїомѣ любкостїю и умїалїостїю опѣшпновати, коя тѣе свїма, кои су Цара свога или текѣ видїанїи и дуже предѣ собомѣ имали, незабвенна остати.

Теченїе новца на Вїенской берзи 30гѣ Јуліа 1813.

За 100 Фор. сребра. . . . 176 ф. В.
— 1 дукатѣ Царскїи. . . . 8 ф. 45 к. В.
— Аугсбургѣ 1на 14 дана. 171 1/2 ф. В.
— за 100 Фор. 1на 2 месеца. 167 1/2 ф. В.

Сведоци епохе

Први број *Новина сербских* изашао је у Бечу 1/13. августа 1813. године. Њихов оснивач био је Димитрије Давидовић (1789–1838), писац и политичар.

На четвртој страни овог броја вест о борбама Срба и Турака, прво је обавештење о модерној држави Србији у једним српским новинама.

Новине србске Димитрије Давидовић покреће и уређује 1834. у Крагујевцу. У наредним годинама и вековима, делећи судбину српског народа, службене новине су мењале место излажења и називе. Где год се селила влада селиле су се и ове новине – издаване су чак и на другим континентима. Преносиле су вести о раду државне управе, главне догађаје у земљи и свету, берзанске извештаје, а садржале су и књижевне прилоге. У њима су објављене *Ave Serbia* Јована Дучића,

Плава тробница Милутина Бојића... Због тога службене новине су значајан извор за српску историју и културу – *сведоци епохе*.